

Balkanlarda Bir Türkçe Sevdalısı Nusret Dişo Ülkü'nün Türkçe Üzerine Şiirleri

Poems on Turkish by Nusret Dişo Ülkü, a Lover of Turkish Language in the Balkans

ZEKİ GÜREL*

Öz

Nusret Dişo, 24 Mart 1937'de Kosova Prizren'de doğmuştur. Makedonya'nın başkenti Üsküp'te yayımlanmakta olan Sevinç çocuk dergisinin açmış olduğu yarışmaya "Ülkü" takma adıyla katılmış ve birinci olmuştur. Bundan sonra da adı hep Nusret Dişo Ülkü olarak biline gelmiştir. Kosova, Makedonya ve Türkiye'de yayımlanan pek çok dergi ve gazetede yazı ve şiirleri yayımlanmıştır. Kendisi de dergiler çıkartmıştır. Kosova'da, Makedonya'da ve Türkiye'de yayımlanmış kitapları vardır. Balkan Türkleri edebiyatında; yayıncı, yazar, şair ve hikâyeci olarak önde gelen isimlerden biri olan Nusret Dişo Ülkü, 16 Ocak 2022 tarihinde Üsküp'te vefat etmiştir. Balkan Türklerinden Yahya Kemal Beyatlı da "Türkçenin çekilmediği yerler vatanıdır" derken (Beyatlı, 1984, s. 83) Türk milli vatanının sınırlarını Türkçe ile çizmiştir. Nusret Dişo Ülkü'nün de milli vatandan kastı Yahya Kemal Beyatlı'nın dediğinden farklı değildir. Balkan Türkü Nusret Dişo Ülkü de Türkçe konusunda çok hassas bir sanatçıdır. Türklerin milli dili Türkçeyi konu alan Türkçe yazılmış pek çok şiiri de bulunmaktadır. Bu şiirlerinden bazıları değişik alfabelerle bütün Türk dünyasında da yayımlanmış ve bilinmektedir. Nusret Dişo Ülkü, Türk dünyasını bir bütün olarak görmekte ve göstermektedir. Bu çalışmada önce milli vatan ve Türkçe ilişkisine dikkat çekilmiştir. Balkan Türkü Nusret Dişo Ülkü'nün Türkçe üzerine yazdığı şiirleri tespit edilmiş ve bunlarla ilgili yorumlar yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türk dünyası, Balkanlar, Türkçe, milli vatan, Nusret Dişo Ülkü.

Abstract

Nusret Dişo was born on March 24, 1937 in Prizren, Kosovo. He participated in the competition opened by Sevinç children's magazine, published in Skopje, the capital of Macedonia, under the pseudonym "Ülkü" and came first. From then on, his name was always known as Nusret Dişo Ülkü. His articles and poems have been published in many magazines and newspapers in Kosovo, Macedonia and Turkey. He also published magazines. He has books published in Kosovo, Macedonia and Turkey. In Balkan Turks literature; Nusret Dişo Ülkü, one of the leading names as a publisher, writer, poet and storyteller, passed away in Skopje on January 16, 2022. Yahya Kemal Beyatlı, one of the Balkan Turks, drew the borders of the Turkish national homeland with Turkish when he said, "The places where Turkish is not withdrawn are homeland." (Beyatlı, 1984, p. 83). What Nusret Dişo Ülkü means by national homeland is no different from what Yahya Kemal Beyatlı said. Balkan Turk Nusret Dişo Ülkü is also an artist who is very sensitive about Turkish. He also has many poems written in Turkish, which are about Turkish, the national language of the Turks. Some of these poems have been published and known throughout the Turkic world in different alphabets. In this article, we first drew attention to the relationship between national homeland and Turkish. We identified the poems written by Balkan Turk Nusret Dişo Ülkü in Turkish and made comments about them. Ülkü also sees and shows the Turkic world as a whole.

Keywords: Turkic world, Balkans, Turkish, national homeland, Nusret Dişo Ülkü.

* Doç. Dr. / Kastamonu Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Kastamonu/TÜRKİYE, zgurel@kastamonu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5129-7033

Gönderilme Tarihi | Date Applied: 10/05/2024

Kabul Tarihi | Date Accepted: 08/07/2024

Araştırma Makalesi | Research Article

1. Giriş

1.1. Nusret Dişo Ülkü'nün Biyografisi

24 Mart 1937'de Kosova'nın Prizren şehrinde dünyaya gelmiştir. İlk şiiri 1953 yılında Üsküp'te *Sevinç* dergisinde yayımlanır. Şairin burada yayımlanan ilk şiirinin adı *İlkbahar*'dır. Kosova'nın değişik yerlerinde öğretmenlik yaparken Türkiye'deki edebiyat dergilerini de takip etme imkânı bulmuştur. Bu yıllarda ilk şiir kitabı *Çocuklarla Ağaçlar* da Makedonya'da Üsküp'te yayımlanır. Türkiye'de yayımlanmakta olan "Varlık" ve "Türk Dili" dergilerine şiirler gönderir. Böylece hem Yugoslavya'da hem de Türkiye'deki edebiyat çevrelerinde tanınmaya başlar.

Üsküp'te *Sevinç* çocuk dergisinin açmış olduğu yarışmaya "Ülkü" takma adıyla katılmış ve birinci olmuştur. Şair bundan sonra yüzünü Yahya Kemal'in Üsküp'üne dönmüş ve bir gün kendisini Necati Zekeriya Üsküp'e; çocuk dergilerinin yayın yeri olan "Detska Radost" yayınevinde çalışmaya çağırmıştır. O, artık Türklüğün kültür özü öbeği olan Üsküp'tedir.

Kosova'da *Kuş* adıyla çıkmakta olan çocuk dergisinde Necati Zekeriya ile birlikte çalışmıştır. Nusret Dişo Ülkü, Üsküp'e geldiğinde Birlik yayınevinde içinde yer alan "Sevinç" ve "Tomurcuk" çocuk dergilerinde çalışmıştır.

Çocuklar için şiirlerden oluşan ikinci şiir kitabı *Çocukların Elleri*, 1965'te Üsküp'te yayımlanmıştır. Ama o, artık yetişkinler için de şiirler yazmaya başlamıştır. Aynı yıl içinde *Diyeceklerim* adlı kitabıyla yetişkin okurların huzuruna çıkacaktır. Birlik yayınları içinde ardı ardına kitapları yayımlanmaya başlar. *Çocukların Elleri* adlı kitabı Yugoslavya çapında yardımcı ders kitabı/lektür olarak kabul edilir. Öğretmen-şair Nusret Dişo Ülkü, bu süreçte ilkokullar için ders kitapları da yazar. Türkiye'de de eserleri kitap olarak basılmaya başlar. O da Türkiyeli yazar ve şairlerin kitaplarından bazılarını Makedoncaya çevirir ve Evlad-ı Fatihan diyarında yayımlanmalarını sağlar. Pek çok kitapla ilgili eleştirileri yayımlanan Nusret Dişo Ülkü, Makedonya Türk edebiyatında sağlıklı bir eleştiri geleneğinin başlatılmasında da öncü kalem-lerden biridir. Kitaplarından bazıları Makedonca da yayımlanmıştır.

Nusret Dişo Ülkü, emeklilikte döneminde de boş duramamıştır. *Türk Kalemeri*, *Türk Dilmaç*, *Çocuklara Arkadaş* dergilerini yayımlamıştır. "Yahya Kemal Beyatlı Derneği"ni kurarak ve bu dernek çatısı altında "Dişo Türk Anaç Türkçe Yayıncılık" faaliyetlerini başlatmıştır. Öncelikle Makedonya'da çocukların yardımcı ders kitapları/lektür eksikliğini gidermek için bir dizi kitap yayımlamıştır. *Osmanlı Sultanları*, *Yunus Emre ve Şiiri*, *Peygamberim Hazreti Muhammed* adlı kitapları bu türdendir. 2011 yılında *Kapanık Aşk Açık Mektup* ve *Prizren Güzellemesi* isimli iki şiir kitabını Üsküp'te yayımlamıştır (Gürel, 2016, s. 10). Balkan Türkleri edebiyatının; yayıncı, yazar, şair ve hikâyeci

olarak önde gelen isimlerden biri olan Nusret Dişo Ülkü, 16 Ocak 2022 tarihinde Üsküp'te vefat etmiştir (Gürel, 2022, s. 61-67).

2. Nusret Dişo Ülkü'nün Şiirlerinde Dil Şuuru ve Türkçe

Nusret Dişo Ülkü, *Prizren Güzeli* adlı kitabındaki bir şiirinin başlığını *Prizren'de Doğdum* koymuştur. Doğduğu yer itibariyle Balkan çocuğu olan Nusret Dişo Ülkü için vatan birdir; nerde doğduğumuz değil kâinatı hangi dille dile getirdiğimiz önemlidir ve vatanın birliğini sağlayansa sanattır, edebiyattır, şiirdir, şairlerdir. Öyle ya şiirleşmiş dili olanlara millet denir. Kosovalı Nusret Dişo Ülkü'nün de, Prizrenli Suzi Çelebi'nin de, Makedonyalı Yahya Kemal Beyatlı'nın da, İstanbullu Orhan Veli Kanık'ın da, Sivaslı Âşık Veysel'in de şiirlerinin dili Türkçedir. O Türkçe olmasa bizim adımıza kim Türk derdi? Nusret Dişo Ülkü'nün bu şiirini bu dikkatle okumak ve tahlil etmek gerekir:

*Prizren'de doğdum
Suzi Çelebi'nin Prizren'inde
Üsküp'te doğabilirdim
Yahya Kemal'in Üsküp'ünde*

*İstanbul'da doğabilirdim
Orhan Veli'nin İstanbul'unda
Anadolu'da doğabilirdim
Âşık Veysel'in Anadolu'sunda*

*Prizren bir Üsküp'tür
Bir İstanbul'dur
Bir Anadolu'dur Kosova da
Bir Prizren'dir Anadolu da*

*Prizren'de doğdum
Üsküp'te doğabilirdim
Yahya Kemal'in Üsküp'ünde
“Üsküp ki Şardağı'nda devamıydı Bursa'nın”*

*Prizren'de doğdum
İstanbul'da doğabilirdim
Orhan Veli'nin İstanbul'unda
“İstanbul'u dinliyorum gözlerim kapalı”*

Prizren 'de doğdum

Anadolu 'da doğabilirdim

Âşık Veysel 'in Anadolu 'sunda

“Benim sadık yârim kara topaktır” (Ülkü, 2011, s. 39).

Nusret Dişo Ülkü, Yahya Kemal Beyatlı'nın doğduğu ve on sekiz yaşına kadar yaşadığı Üsküp'te doğmamıştır ama bir Balkan Türkü olarak, Yahya Kemal Beyatlı'nın dil şuuruna ve Türkçe aşkına sahiptir. O da bu konularda Yahya Kemal gibi düşündüğünü eserlerinde ortaya koymuştur. Yahya Kemal Beyatlı “Türkçenin çekilmediği yerler vatandır” derken (Beyatlı, 1984, s. 83-84) neyi kastetmişse Nusret Dişo Ülkü'nün de dille ilgili şiirlerinde aynı düşüncenin hâkim olduğu söylenebilir.

Nusret Dişo Ülkü, Balkanlarda Yahya Kemal Beyatlı'nın dil ve Türkçe konusunda yapılmasını istediklerini yapmaya çalışan bir şairdir. Nusret Dişo Ülkü, Yugoslavya'nın Kosova bölgesinde tipik bir Türk-İslâm beldesi olan Prizren şehrinde dünyaya gelmiştir. *Ozanlar Güncesi* kitabındaki *Şiirim* başlıklı şiirinde doğum tarihini ve doğduğu mahalleyi anlatırken konuyu “dil”e getirir ve *Şiirim* başlıklı şiirinde Prizren'de doğduğunu, burada dünyaya gelen Suzi Çelebi, Hacı Ömer Lütfi ve Âşık Ferki'nin de şiirlerini bu dilde ve lehçede yazdıklarını ilk bente vurguladıktan sonra ikinci bente şunları ifade eder:

Bu il Suzi Çelebi 'nin ilidir,

Bu dil Hacı Ömer Lütfi 'nin Türkçesi

Bu lehçe Âşık Ferki 'nin lehçesi

Bu şiir Nusret Dişo Ülkü 'nün şiiridir.

Gezip tozdum bu ilde bu ilçede.

Şiirlerimi yazdım bu dilde, bu Türkçede. (Ülkü, 1974, s. 6).

Sonuç olarak da bu vatan ve bu dil, yani Türkçe hepimizindir. Öyle olduğu için de Türkçe yazılan ve söylenen şiirler Türk edebiyatı hepimizindir.

Nusret Dişo Ülkü'ün doğum yeri Prizren'i anlatırken “dil”e vurgu yapması *Bir Başka Güzel Prizren Güzeli* şiirinde şöyle mısralara dökülür:

“Şirinlidir ve Osmanlıdan kalma edepli

Bir başka güzeldir Prizren güzeli

Türkçem kadar güzeldir

Türklük kadar güzel” (Ülkü, 2011, s. 19).

Nusret Dişo Ülkü, doğduğu kenti, *Çocuklar ve Büyük Çocuklar* adlı kitabında *O Kent* şiirinde de anlatmaya devam ederken ana dilinin Türkçe olduğuna *O Kent* başlıklı şiirinde de vurgu yaparken bu kentin anasının ve kendisinin doğum yeri olduğunu, anasından öğrendiği dilin de Türkçe olduğunu yazar ve en son mısralarında da demek istediğini yazar:

*“O kentte doğdum,
O kent benim kentim, ozanların kentidir.
O kentin kendi Türkçesi, ana Hatçesi var.
O Hatçe benim anam,
O Türkçe benim Türkçem.”* (Ülkü, 1992, s. 52).

Nusret Dişo Ülkü, 1983’te Türkiye’de yayımlanan *Deniz ve Ben* adlı kitabındaki “Şiirim” başlıklı şiirinde doğduğu yer olan Prizren’i anlatırken sadece doğum tarihini söylemekle yetinmeyerek, sanatının dilini ve o dilin mahallî lehçesini de Prizren ağzı olarak belirtir. O, bu şiirde çok önemli bir tespit de bulunarak dilin tıpkı millet hayatı gibi süreklilik olduğunu ifade eder. Şiirleşmiş dili olan toplumlara millet denir. Nusret Dişo Ülkü’nün doğduğu Türk-İslâm beldesi Prizren’de Türkçe şiir yazarlar asırlar boyu Suzi Çelebi, Ömer Lütfi, Âşık Ferki örneklerinde olduğu gibi peş peşe gelir. Şimdi de o dille Nusret Dişo Ülkü şiirlerini yazmaktadır. Demek ki Balkanlarda Türklük yaşamakta, şairler onu yaşatan ses bayrağımızı dalgalandırmaktadırlar. Nusret Dişo Ülkü, *Kabıma Sığamıyorum* adlı kitabındaki bir şiirinde Türkçemizden “ses bayrağımız” olarak da bahseder:

*“Ses bayrağımız dalgalanır
Düşlerimizin gökkuşağı gibi
Düşlerimizin gökkuşağı gibi
Ses bayrağımız dalgalanır”* (Ülkü, 1994, s. 49).

Nusret Dişo Ülkü, dil konusunda millî şuurla hareket etmiş ve Türkçenin kültürel kimliğinin muhafazasında, millî bilincin oluşmasında ve yaşatılmasındaki önemine inanmıştır. Onun inancına göre Türkçe, Balkan Türklüğü ile Türkiye ve Türk dünyası arasında bir kültür köprüsüdür. Bu köprü yıkılmamalıdır. O, eserlerinde Türkçeyi kullanmanın başarısının yanında, Türkçe hakkındaki düşünceleri ile de dikkatleri çekmektedir, bu da onun önemli bir özelliği olarak görülmelidir. Balkan Türkü Mustafa Kemal Atatürk’ün de dediği gibi “Türk demek Türkçe demektir” ve Nusret Dişo Ülkü için dilimiz Türkçe bizim velinimetimizdir. O, Balkanlardaki Türklüğün Orta Asya’dan Anadolu’ya

ve oradan da Balkanlara taşındığına inanmaktadır. Onun bu bilinçle kaleme aldığı *Türkçem* (Ülkü, 1972, s. 33) ve *Kütük* başlıklı şiirleri Yugoslavya'da, Kuzey Makedonya'da, Türkiye'de ve Türk dünyasında pek çok antolojide yer almıştır. Hatta Latin harfli, Arap harfli ve Kiril harfli yazılmış hâleriyle yer aldığına da şahit olunmaktadır (Ercilasun, 2005, s. 86-89). Böylece Nusret Dişo Ülkü'nün bu şiirlerinde vurguladığı dil birliği ve dile dayalı olarak millî vatan fikrinin etki alanı da genişlemiştir:

Türkçem

*Bir ben varım,
Benimle birlikte Türkçem,
Türkçemle birlikte bir ben varım.
Ne başında ne sonunda gelir uygar dillerin.*

*Azeri'den tut, Balkanlara çık,
Türkçe benim, ben o Türkçenin.
Bir ulusum var,
Ulusumla birlikte Türkçem,
Türkçemle birlikte bir ulusum var.
Ne başında ne sonunda gelir uygar ulusların.
Orta Asya'dan tut, Orta Anadolu'ya çık,
O ulus benim, ben o ulusun.*

*Bir ben varım,
Benimle birlikte Türkçem,
Türkçemle birlikte bir ulusum var.
Ne başında ne sonunda gelir uygar dil ve ulusların.
Türkçem başlar Azeri'den Balkanlara,
Ulusum Orta Asya'dan Anadolu'ya çıkar. (Ülkü, 1972, s. 33).*

Nusret Dişo Ülkü, bu şiirinde Türkçenin, dolayısıyla Türklüğün coğrafi olarak genişliğine, tarihî olarak derinliğine işaret ederken kesintisiz bir serüvenle atıye yürüyüşü anlatır ve Balkanların “Türkçenin çekilmediği” bir coğrafya olması dolayısıyla vatan oluşuna dikkatleri çeker ve bugün için yaşayanlara nasıl bir geçmişin ve nimetin mirasçıları olduklarını da hatırlatır:

Kütük

*Bu Türkçe anamın Türkçesi
Anamın anasının,
Gidenlerimizin kalan kalanlarımızın giden sesi.
Dünyaya gelecek olanlarımızın gelen sesi.
Bu Türkçe benim Türkçem,
Köylümün, kentlimin.
Bu lehçe benim lehçem.*

*Bu yer babamın yeri,
Babanım, babasının,
Gidenlerimizin soğuk kalanlarımızın sıcak teri.
Dünyaya gelecek olanlarımızın sıcak teri.
Bu yer benim yerim,
Köylümün, kentlimin.
Bu ter benim terim.*

*Bu mezar dedemin mezarı,
Dedemin, dedesinin.
Gidenlerimizin kapanık kalanlarımızın açık mezarı.
Dünyaya gelecek olanlarımızın açık mezarı.
Bu mezar benim mezarım,
Köylümün, kentlimin
Bu ölü benim ölüm.*

*Bu kütük anamın kütüğü
Babamın, dedemin.
Gidenlerimizin küçük kalanlarımızın büyük kütüğü.
Dünyaya gelecek olanlarımızın büyük kütüğü.
Bu kütük benim kütüğüm,
Köylümün, kentlimin.
Bu kütük Türklüğün kütüğü. (Ülkü, 1972, s. 34).*

İlk defa Üçgen adlı şiir kitabında yer verdiği *Kütük* başlıklı şiirinde (Ülkü, 1972, s. 34); Türkçedeki “kütük” kelimesini “hafıza” anlamıyla ve “nüfus kütüğü” çağrışımı ve diğer çağrışımlarıyla birlikte kullanırken Türklüğün

kütüğünün mazi ve atisine birlikte yer verir; “Bu Türkçe anamın Türkçesi, bu kütük Türklüğün kütüğü” derken adeta “Ne harabiyim ne harabati kökü mazide olan atiyim” diyen Balkan Türkü Yahya Kemal Beyatlı'nın yaklaşımını sergiler.

Kıbrıs Balkanlar Avrasya Türk Edebiyatları Kurumu KIBATEK'in onursal başkanı Feyyaz Sağlam'ın hazırladığı *Türkiye Dışında Yazılmış Türk Şiirleri Antolojisi*'nde Kuzey Makedonya'dan Nusret Dişo Ülkü'ye ait “Türkçem” ve “Kütük” şiirlerinden başka “Şiirim”, “O Kent”, “Dilimin Kölesiyim”, “Dilim Velinimetim”, “Türkçe” Türkçe Üzerine Söylenmiştir”, “Türk Dili Benim Dilim” şiirleri de yer almaktadır (Sağlam, 1999, s. 211-220). Bu şiirlerden ikisi ise Feyyaz Sağlam'ın özel arşivinde bulunmaktadır:

Türk Dili Benim Dilim

Türk Dili Benim Dilim

Senin onun

Konu komşunun

Sokağım benim dilim.

Türk Dili Uygur dili

Dillerin en uygar

Ve en bilgisayar

Göktürk dili.

Türk Dili Yunus'un dili

Büyük Türk ulusunun

Yabancı sözlerden korusun

Kendini Türk bilen bu dili.

Türk Dili Atatürk'ün dili

İç Türkün dış Türkün

Başta gelen ilk ülkün

Yüceltmektir bu dili.

Türk Dili Karaman dili

Köprüler kuran

Beşinci dil olan

Dünya dili.

Dilim Velinimetim

-Bir Yugoslavya'lı Türk'ün ağzından-

Dilim velinimetim

Diller harmanı memleketim

Hiçbir dil egemen değil nitekim.

Memleketimde her dil'in aynı tadını tadıyorum,

Hatta dilimi bilenlerin dillerince anlaşıyorum

Tito Yugoslavya'sında dil'imce yaşıyorum

Dil'imce Tito'yu yaşatıyorum, Yugoslavya'yi,

Atatürk'ü anıyorum, Türkiye'yi

Kosta Raçin sayıyorum, Yunus Emre'yi.

Ama ana ülkem Türkiye dışında,

Çok uluslu ve halklı Yugoslavya'mda,

Özgür yaşayan dilimi bu arada,

Tek uluslu Bulgarya'da kesiyorlar

Türkleşen Bulgarlı'ğı geri alıyoruz diyorlar

Halt ediyorlar.

Bilmiyorlar mı ki dille oynanmaz

Dil yarası kolay olmaz

Dil ilençlidir, ölen bir diridir

Kosta Raçin Piri'dir

Yunus Emre Piri'dir

Bakın ben dilimle övünmüyorum

Oysa ki övünebilirim

Yunus Emre Pirim

Yunus Emre Pirim.

Bulgar'da dilimi hor görenlerin

Eriyik kabına dolayım

Eriyik kabına dolayım

Memleketimde dil'imimi hoş görenlerin

Diline kurban olayım

Diline kurban olayım.

Bulgar dilimi kesse de dilim dilim etse de

Biliyorum dirim dirim yaşayacak dilim

Yunus Emre Pir'im

Yunus Emre Pir'im (Feyyaz Sağlam özel arşivi)

Nusret Dişo Ülkü, anadili Türkçe konusundaki hassasiyetini Türkçeyi eserlerinde kullanırken de hassas davranarak göstermiştir. Batı Türkçesini Anadolu ve Rumeli ağızları bağlamında yerel ağızdaki şekliyle eserlerine yansıtmak yerine yaşayan Türkçeyi/kültür dilimizi kullanmaya gayret etmiş, mahallî söyleyişlerden mümkün mertebe kaçınmaya çalışmıştır. Türkiye'deki dergi ve gazetelerle, Türkiyeli şair ve yazarlarla zaman içerisinde geliştirdiği ilişki sonucunda olsa gerek; bir zamanlar Türkiye'de de moda olan "öztürkçecilik" akımının etkisinde kalmıştır. Bu konularla ilgili olarak Prof. Mustafa İsen şöyle bir yorum yapar:

"Balkanlarda yaşayan Türk yazarlar, bölgede çok uzun yıllardan beri var olan Türk yazı dili ile bağlarını kopardıkları, Türkiye ile de 1980'li yıllara kadar ancak belli ölçüde alaka kurabildikleri için Balkanlardaki çağdaş yazı dili konuşma diliyle hemen hemen aynı özellikleri taşıyan, dar bir kelime hazinesi ve mecazdan yoksun bir anlatımla karşı karşıya idi. Bilindiği gibi gündelik dilde anlam iletme fonksiyonu ön plandadır. Buna karşılık şiir dilinde anlam geridedir ve dilin şiirsel fonksiyonu öne çıkar. Bu nitelikteki dil büyük ölçüde bir semboller sistemine ve mecaza yaslanır. İşte bu şiirsel dil, Balkanlardaki Türk yazı dilinin yeni dönemdeki en önemli eksiklerinden biridir. Bunu kısmen aşabilen yazarlar ise çok azdır. Nusret Dişo Ülkü, Necati Zekeriya ve İlhami Emin ile birlikte bunların en önde gelenleri arasındadır." (İsen-İsen, 2002, s. 182).

Nusret Dişo Ülkü'nün "Dilim Velinimetim" başlıklı şiirinde ana dili Türkçeye kimsenin dokunamayacağını, dokunsalar bile bu dili öldüremeyeceklerini savunurken bu dilin Yunus Emre'nin dili olduğunu ısrarla vurgulaması dikkate değerdir:

(...)

Bulgar dilimi kesse de dilim dilim etse de

Biliyorum dirim dirim yaşayacak dilim

Yunus Emre Pir'im

Yunus Emre Pir'im (Ülkü, 1994, s. 125)

Nusret Dişo Ülkü, çocukların yetiştirilmesi özellikle de Türkçe şuuruyla yetiştirilmesi konusunda da çok hassastır. Bu hassasiyeti onun çocuklar için yazmasında ve çocuk dergileri çıkartmasında da etkili olmuştur. O, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı münasebetiyle kaleme aldığı bir şiirinde de Türk çocuklarına; “Türk, hey Türk çocukları!” diye seslenirken Ziya Gökalp gibi (Okay-Aktaş; 1992, s. 11-23) bakar. Özbek, Kırgız, Kazak, Tatar, Türkmen, Uygur biz hep birlikte Türk’üz der ve şiirin sonunu şöyle tamamlar:

“Göklerin gökkuşağı
Yerlerin al sancağı
Türkçemin süs bayrağı
Türk, hey Türk çocukları!” (Ülkü, 2002, s. 6)

Türk dünyasını bir bütün olarak gören ve bu birliğin temel harcının da Türkçe olduğuna inanan Nusret Dişo Ülkü böylece bütün Türk çocuklarını sevgiyle kucaklar.

Sonuç

Bunca badireden sonra XXI. yüzyılda hâlâ bir Türk dünyasından bahsediyorsak bunda Türk dilinin rolü inkâr edilemez. Tarihî süreçte Türkçeyi bırakıp da başka dilleri kabul eden Türk topluluklarının kültürel kimlik açısından nasıl yabancılaştığının en çarpıcı örneklerinden birinin Bulgarlar olduğu bilinmektedir (Feher, 1999).

Gaspıralı İsmail’in kaleminden dile gelen Türk ülküsü “Dilde, fikirde, işte birlik” hâlâ gerçekleşmemiş olsa da bu yolda atılan adımlar aydınlık bir geleceği işaret etmektedir. Son yıllarda özellikle ortak alfabe konusundaki gelişmeler, TÜRKSOY, “Türkçe Konuşan Devletler Topluluğu”, “Türk Keneşi”, Türk Dünyası Kültür Başkenti” ve “Türk Devletler Teşkilatı” gibi oluşumlar ile “iki devlet bir millet” gibi söylemler Türk dünyası fikrinin şuur altından fiili oluşumlara evirildiğinin anlamlı göstergeleridir.

1953’te “İlkbahar” adıyla yayımlanan şiiriyle edebiyat dünyamıza giren Kosova doğumlu Nusret Dişo Ülkü, hayatının büyük bir kısmını Kuzey Makedonya’da geçirmiş Türkçe âşığı bir Balkan Türkü şair, yazar ve yayıncıdır. 16 Ocak 2022 tarihinde son nefesini verene kadar Türkçe düşünmüş, Türkçe yazmış, Balkanlarda “ses bayrağımız Türkçeyi” dalgalandırmıştır.

Nusret Dişo Ülkü, *Sözüm Türkçe* başlıklı şiirinin ilk dörtlüğünde:

“Dilim dil ben dilmen
Türkçeden başka dil bilmem
Başka dil bilmezsem ölmem
Kendi dilim bilmezsem ölmüşem”

Diyerek ana dilin hayati önemine vurgu yapmıştır. Nusret Dişo Ülkü, ana dili Türkçe konusundaki hassasiyetini Türkçeyi eserlerinde kullanırken de hassas davranarak göstermiştir. Batı Türkçesini Anadolu ve Rumeli ağızları bağlamında yerel ağızdaki şekliyle eserlerine yansıtmak yerine yaşayan Türkçeyi/kültür dilimizi kullanmaya gayret etmiş, mahallî söyleyişlerden mümkün merteye kaçınmaya çalışmıştır. Onun Türkçe hassasiyeti ve ana dili olarak Türkçenin önemini vurguladığı şiirleri sadece Balkan Türkleri için değil bütün Türk dünyası için de önemlidir, bilinip tanınmasında fayda vardır. Nusret Dişo Ülkü, Türk dünyasını bir bütün olarak kabul etmekte ve özellikle de Türkçe üzerine yazdığı şiirlerinde bu konuya da dikkatleri çekmektedir.

Türk devlet ve topluluklarında Türk dili ile ilgili olarak yazılan şiirler toplanıp bir antoloji hâlinde yayımlanmalı ve bu antoloji bütün Türk dünyasında dağıtılmalıdır. Bu konuda Feyyaz Sağlam'ın 1999'da yayımladığı *Türkiye Dışında Yazılmış Türk Dili Şiirleri Antolojisi* tespitlerimize göre elimizdeki tek örnektir.

Kaynakça

- Beyatlı, Y. K. (1984). *Edebiyâta Dâir* [2. Baskı]. İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti.
- Ercilasun, A. B. (2005). *Örneklerle Bugünkü Türk Alfabeleri* [6. Baskı]. Ankara: Akçağ.
- Feher, G. (1999). *Bulgar Türkleri Tarihi* [2. Baskı]. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Gürel, Z. (2016). Türklüğün Özü Öbeği Olan Üsküp'te Bir Türk Kalemeri: Nusret Dişo Ülkü. *Yeni Balkan Gazetesi*, 20 Haziran 2016, Sayı: 615, s. 10.
- Gürel, Z. (2022). Vatan Balkanlarda Türkçe ve Çocuk Edebiyatına Adanmış Bir Ömür: Nusret Dişo Ülkü. *Türk Yurdu*, 42(414), 61-67.
- İsen, M.; İsen, T. I. (2002). *Balkanlarda Türk Çocuk Hikâyeleri Antolojisi*. Ankara: Grafiker.
- Okay, O.; Ataş, Ş. (1992). Ziya Gökalp. *Büyük Türk Klasikleri*, C. 11, İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Sağlam, F. (1999). *Türkiye Dışında Yazılmış Türk Dili Şiirleri Antolojisi*. İzmir: Akademi Kitabevi.

- Ülkü, N. D. (1965). *Diyeceklerim*. Üsküp: Koco Raçin.
- Ülkü, N. D. (1972). *Üçgen*. Üsküp: Türkçe Yayım Kurumu.
- Ülkü, N. D. (1974). *Ozanlar Güncesi*. Üsküp: Birlik Türkçe.
- Ülkü, N. D. (1994). *Kabıma Sığamıyorum*. Üsküp: Birlik.
- Ülkü, N. D. (2011). *Prizren Güzeli*. Üsküp: Dişo Türk Anaç Türkçe.
- Yusuf, S. (1976). *Yugoslavya Türk Şiiri*. Priştine: Tan Yayınevi.